

Nestačíme chytat koně za ocas

Současná legislativa nestačí vývoji energetiky. Bohužel jsme v tomto směru zaspali. Místo, abychom koně táhli za uzdu, nestačíme ho ani chytit za ocas, říká v rozhovoru pro PRO-ENERGY magazín Tomáš Hüner, ministr průmyslu a obchodu v demisi.

- Kdy vznikne vláda s důvěrou?

Podle současného vývoje bych to odhadoval do května. Já v ní být nutně nemusím. Kolují různé fámy, kam bych se mohl přesunout, ale jsou to jen ničím nepodložené spekulace. Nechává mě to naprosto chladným.

- Může ministr v demisi přijímat závažná rozhodnutí, například o způsobu financování a dostavby jaderné elektrárny Dukovany? Provedl jste také rozsáhlé personální čistky, odvolal jste většinu náměstků, ředitele CzechInvestu, člena představenstva ČEPS...

Snížení počtu náměstků z 11 na 7 nemůže nikdo soudný považovat za čistku. Naopak, nechci pokračovat v systému politických trafik, kdy je zapotřebí vytvořit každé straně svého náměstka. Na dostavbu JE Dukovany jsou pak různé názory. Určitě ale musíme jednoznačně převzít vedoucí roli v tomto procesu. Za státní energetickou politiku je zodpovědný stát, a ne ČEZ. Nicméně asi souhlasím s tím, že ministr v demisi by neměl navrhopvat třeba restrukturalizaci firmy ČEZ, která je s dostavbou Dukovan spojována. Prakticky právně to jde, ale nepůsobí to zcela věrohodně.

- Nedávno jste v Dukovanech prohlásil, že na rozhodnutí o dostavbě Dukovan je už pět minut po dvanácté. Takže o tom chce vláda v demisi rozhodnout?

To je pravda. Než jsem jel do Dukovan, konzultoval jsem s premiérem, zda závazné termíny pro rozhodnutí o dostavbě Dukovan stále platí, a byl jsem ujištěn, že ano. Proto mi nezbývá nic jiného, než podle toho aktivně konat.

- Je tedy reálné rozhodnout do konce března o způsobu financování dostavby, jak je naplánováno?

Pokud nikdo tyto termíny nezpochybnil, budu dělat vše proto, aby byly dodrženy. Velmi ale pochybuji o tom, zda je to reálné.

- Jsou tedy už nějaké reálné představy o způsobu financování té dostavby? Zda to bude formou mezivládní dohody, jako v případě elektrárny Paks v Maďarsku, garantovaných výkupních cen (contract for difference), nebo má dostavbu financovat sám ČEZ, jak se

nedávno objevilo v tisku?

Stát zatím není rozhodnut, jakou variantu zvolí. Ta debata nás ve vládě teprve čeká.

- Na jedné energetické konferenci nedávno zaznělo, že jediná reálná varianta dostavby je formou mezivládní dohody s ruskou firmou Rosatom, stejně jako je tomu u maďarské elektrárny Paks...

Je to jedna z variant, poměrně dosti reálná, pokud by se tedy šlo cestou mezivládní dohody. Už jsou zde dohody se Škodou JS, která patří Rusům, ty by šlo prohloubit v dohodu o dostavbě Dukovan. Není to ale jediná varianta na stole, je jich více. Jednou z nich je vládní garance – formou mezivládní dohody nebo formou garantovaných cen. Určitě není možná forma skryté veřejné podpory, třeba, že by stát koupil pro ČEZ pozemky, to by narazilo v EU. Další možností je vytvoření dceřiné společnosti ČEZ, která by měla dostavbu jaderných bloků na starosti. I tato možnost má několik variant. První – že by se vytvořil holding, a matka, tj. ČEZ, by vlastnil dceřinou firmu, která by postavila jaderný zdroj. V takovém případě by ale holding ručil za úvěry, sám by si musel půjčit, bylo by to komplikované. Další variantou proto bylo, že by se do dceřiné firmy vyčlenily všechny jaderné zdroje. Pak vznikla další varianta, že by se do té dceřiné firmy přidaly ještě uhelné zdroje. A pak začaly vznikat další varianty, že by se ČEZ úplně rozdělil na část vlastněnou státem, kam by spadly jaderné a uhelné elektrárny, a další, kam by spadla tzv. nová energetika – služby a obnovitelné zdroje. Postupně to začalo být značně nepřehledné. ČEZ zpracoval analýzu, kde navrhuje tři základní a tři další varianty. Nyní bude tu analýzu proto posuzovat odborná komise hodnotitelů. Když by stát nereagoval na onu analýzu z pera ČEZ dostatečně flexibilně, byl by obviněn, že zdržuje výstavbu nového zdroje. Problém je, že ČEZ pracoval na analýze dva roky, zatímco vláda má na její posouzení jen dva měsíce. Druhý problém pak spočívá v tom, že ten materiál doznává ještě dalších změn. Ideální by bylo mít na hodnocení té analýzy alespoň půl roku, pak teprve rozhodnout. Druhá věc, která mi vadí, je, že mnoho lidí se smířilo s hrou ČEZ, že dostavba zdroje je plně v kompetenci státu, ne firmy ČEZ. Především ta by měla na přípravě výstavby prapracovat, včetně technického řešení.

- V tisku se nyní uvádí jako preferovaná varianta transformace ČEZ rozdělení na část jadernou, uhelnou, těžbu uhlí a trading, která by byla stoprocentně vlastněná státem a měla by na starosti dostavbu nového zdroje, a část, kam by byla vyčleněna nová energetika, tj. služby a obnovitelné zdroje, plus distribuce a kde by měl stát jen minoritu. Je tato varianta nejreálnější?

Reálných variant je nyní zhruba pět. Liší se v tom, co bude ve které společnosti, jak by se měly vykupovat akcie od drobných akcionářů, aby nebyli poškozeni. Existuje celá řada finančních operací, jak se k tomu dopracovat. Nechci ale preferovat žádnou variantu. Soustředím se nyní na to, že do konce března by mělo být rozhodnuto jak o způsobu a financování dostavby, tak o transformaci ČEZ.

- Jaké máte jako ministr další priority? Zpřísněné emisní limity, budoucnost tepláren,

uhelných elektráren, vyřešení způsobu těžby lithia..

Přestože jsem nabídku do vlády dostal dva týdny předtím, než jsem nastoupil do funkce, v hlavních prioritách mám jasno. Vycházel jsem z programového prohlášení vlády, do něhož se mi podařilo přidat výstavbu hlubinného úložiště radioaktivních odpadů. Prioritami v programovém prohlášení vlády je např. ochrana nerostných surovin s vazbou na vlastnictví státu. Takže energetická a surovinová politika je i moje jasná priorita. Náprava chyb v čerpání eurofondů a modernizace průmyslu v duchu průmyslu 4.0 a další.

- Těžba lithia je tedy priorita? Kvůli svému postupu v této věci jste byl přece tvrdě kritizován premiérem Babišem... Není tato kauza příliš zpolitizovaná? Komunisté přece řekli, že vládu nepodpoří, pokud bude podepsán s australskou firmou dodatek k memorandu, které podepsal před volbami exministr Havlíček...

Ano, je to čisté politikum. Jinak je to prosté. Ten, kdo provádí průzkum, což je v tomto případě už tři roky firma Geomet, nyní ve vlastnictví australské firmy, má podle nyní platného horního zákona přednostní právo požádat v pěti různých stupních o stanovení dobývacího prostoru a posléze o povolení k těžbě. Musí však zároveň dodržovat beze zbytku všechny podmínky veškerých správních řízení. Memorandum s tím má málo společného. Tam se jen obáváme, aby nemohlo být záměrem pro eventuální arbitráž. Výsledek arbitráže by pak mohl být nejistý. Z toho všeho vyplynulo, že by bylo dobré se s australskou firmou nějak domluvit, aby memorandum nebylo právně závazné. To ale australská firma nechtěla. Připravili jsme tedy dodatek, z něhož vyplývalo, že ani jedna strana nebude na základě memoranda vyžadovat nějaké jeho finanční plnění. Až poslední variantou pak bylo jednostranné prohlášení o neplatnosti memoranda, které by odstranilo veškeré spekulace a srozumitelně deklarovalo konzistentní přístup této nové vlády. Přesto mě komunističtí poslanci interpelovali, že v tomto ohledu ministerstvo nekoná, že se chová stejně jako předchozí vedení. Jsem přesvědčen, že prohlášením o neplatnosti jsme jednou provždy a se vším všudy kauzu podezřelého memoranda uzavřeli a začali řešit těžbu strategických surovin v duchu programového prohlášení vlády.

- Není představa komunistů s SPD, že si budeme lithium těžit sami, nereálná? Bylo by to přece velice drahé, navíc státní podnik

- Diamo nemá s těžbou lithia žádné zkušenosti...

Podle odborníků, s nimiž jsem mluvil, se u nás lithium v příštích desetiletích vůbec těžit nebude. Za prvé, ruda, slída, v němž se lithium na Cínovci vyskytuje, je velmi málo kovnatá, v té slídě je jen kolem 6 %. Těžít se mělo 1,8 milionu tun, to by bylo obrovské množství hlušiny, kterou by nebylo kam ukládat. Za druhé není dosud známa technologie úpravy. Nabízí se chemická úprava kyselinou sírovou, což je postup, kterým se těžil uran v Ralsku, to je v současné době zcela nepřijatelné. Další metody, jak získat lithium z nízkokovnatých slíd, se v současné době zkoumají zatím jen v laboratorních podmínkách. Nebyly ještě provedeny ani poloprovozní zkoušky. Odzkoušení a zavedení nové metody by proto mohlo trvat

minimálně 15-20 let. Otázkou je, jestli se tím někdo bude chtít vůbec zabývat, jestli by nebylo lepší těžit lithium jinde, kde je bohatší ruda, třeba v Srbsku. Tam se o těžbu zajímá renomovaná nadnárodní společnost Rio Tinto, která uzavřela mimochodem memorandum se srbskou vládou.

- Na německé straně Krušných hor ale s přípravou těžby už pokročili...

Ano, tam podniká firma Deutsche Lithium. Nevím, proč jsme před několika lety nenavázali spolupráci raději s nimi, než s Australany, ale s tím už se těžko něco udělá. Musím řešit současnost, nikoliv minulost. Raději bych ale řešil už něco jiného než lithium, které se v dohledné době stejně těžit nebude.

- Co dalšího musíte přednostně řešit? Ropu z Krailingu, státní hmotné rezervy, čerpání z evropských fondů, nebo zpřísnění emisních limitů, které podle Vás ohrožují tuzemské teplárny?

U Krailingu musíme čekat, jak dopadnou soudy, naštěstí už máme ropu zpět v Česku, což považuji za dobrý počín. Šéf Státních hmotných rezerv Pavel Švagr na můj pokyn začal s revizí komodit ve státních hmotných rezervách. Z evropských fondů jsme vyčerpali za tři roky v OPPIK jen 8 ze 114 miliard, problémy máme i se zaváděním vysokorychlostního internetu, což je také evropský projekt. Navíc jsme zjistili spoustu další pochybení v rámci čerpání evropských dotací. Obávám se, že realita je ještě mnohem horší, než se dnes prezentuje. Velice brzy budeme veřejnost informovat o skutečném stavu operačního programu a zejména o systému opatření, které mají stávající katastrofální situaci napravit.

- Zpět k emisním limitům. Vy jste navrhoval, aby se Česká republika připojila k žalobě Polska proti jejich zpřísnění, ale zůstal jste s tímto názorem ve vládě osamocen... Proč jste se chtěl k žalobě připojit?

V Ostravě jsou kvůli tomu na mě naštvaní, že jsem chtěl bránit zlepšování kvality ovzduší, ale je to mnohem složitější. Několik let poté, co byly přijaty přísnější emisní limity a stanoveny tzv. BAT a BREF, tj. nejlepší dostupné technologie, které zavazovaly teplárny a elektrárny k investicím do modernizace technologií, byly přijaty za nesouhlasu řady členských zemí EU nové limity a nové BREF a BAT. Proto bude nutné staré technologie hned nahradit novými. To by mohlo být hlavně pro teplárny likvidační. Smyslem žaloby bylo napadnout způsob projednávání nových emisních limitů. Přináší to totiž nové náklady ve výši 20 miliard korun, přičemž 40 miliard jsme se už předtím zavázali do energetiky investovat. Některé teplárny sotva dokončily ekologizační investice a nyní mají investovat znovu? Proti tomu jsem se postavil. Teplárenství je totiž už dlouho v krizi, teplárenská soustava se rozpadá, přitom dálkové vytápění je mnohem ekologičtější, než když si každý vytápí dům sám. Zpřísněnými emisními limity by mohly teplárny utrpět smrtelnou ránu. Z teplárenství by mohli třeba odejít zahraniční investoři. Tomu jsem chtěl za každou cenu zabránit. Já v tom prohrál, ale to unesu. Pro teplárny je to ale velmi špatná zpráva.

- Při otvírání nového velkokapacitního úložiště elektřiny v Mydlovarech si investor, firma E. On, stěžoval, že současná podoba energetického zákona neumožňuje úložištěm energie poskytovat podpůrné služby pro energetickou soustavu, ani tuto elektřinu prodávat do sítě. ČEPS tyto služby povolil nově jen teplárnám a elektrárnám. Chystá se změna zákona, která by jim to umožnila?

Když jsem pracoval v Siemensu, orodoval jsem za změnu této legislativy. Bohužel jsme i v tomto směru zaspali. Místo, abychom koně táhli za uzdu, nestačíme ho ani chytit za ocas. Já jsem okamžitě zadal, aby se lidé na ministerstvu začali změnou energetického zákona zabývat. Ale příprava takové novely trvá vždy dlouho, vzpomeňte si, jak ostrá diskuse probíhala kolem poslední novely ve sněmovně a jak dlouho trvalo, než byla přijata. E. On dostal ale na projekt úložiště peníze z OPPIK, navíc jde o pilotní projekt, kde si budou zkoušet různé možnosti, také si může vyrovnávat odchylky ve své distribuční soustavě, takže se jim nic hrozného neděje. Ale firma Solar Global, která postavila obdobné úložiště u Uherského Hradiště, počítala s čistě komerčním provozem pro obchod s elektřinou. Připojila se do soustavy, ale nemůže s proudem obchodovat. Nyní proto může po státu požadovat náhradu ušlého zisku.

- Navíc se tím brání zavádění nových technologií v energetice...

Máte pravdu. Ale nebude to mít rychlé řešení, protože legislativa nestačí vývoji energetiky. Je to jako s tím koněm.

Ing. TOMÁŠ HÜNER Ministr průmyslu a obchodu ČR (nestr. za ANO 2011), bývalý manažer a náměstek ministra. V roce 1984 absolvoval obor strojní inženýr na Vysokém učení technickém v Brně. Vzdělání si doplnil v letech 1997–2000 na International Institute of Certified Studies in Strategic Management. Od roku 1984 pracoval deset let v ČEZ, a.s. jako pochůzkář strojovny a kotelny, operátor TG a PG, vedoucí dvojbloku nebo později jako zástupce ředitele pro provoz a techniku. Posléze řídil do roku 2002 Severomoravskou energetiku, a.s. V letech 2003–2004 byl konzultantem AP&PARTNER CONSULTING. Mezi roky 2004–2006 pracoval jako Country manager společnosti ČEZ. Od roku 2006 byl pět let náměstkem na Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR. Působil také jako předseda dozorčích rad firem ČEPS, a.s. nebo OTE, a.s. Od roku 2015 byl dva roky ředitelem divize Energy Management ve firmě Siemens, s.r.o. V prosinci 2017 byl jmenován ministrem průmyslu a obchodu v Babišově vládě.